

DR KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

SZOMBAT

*Repül
a nehéz kő...*

Buday-Goldberger Leó zászlóbontása.
Tulzott sietség az örökségnél. A Sátán
boszorkánykonyháján. Léderer Sándor
esete. Incompatibilitás? Goethe új
kiadásban. Dr. Endrei S. Henrik.

V. évfolyam 11. szám.

1932. május 13.

A címlap Berény Róbert rajza.

Legjutányosabb

intézet

ágyak, butorok, matrac, paplan, pokróc
és ágyneműek.

LEGSZEBB

ALAPÍTTATOTT 1854.

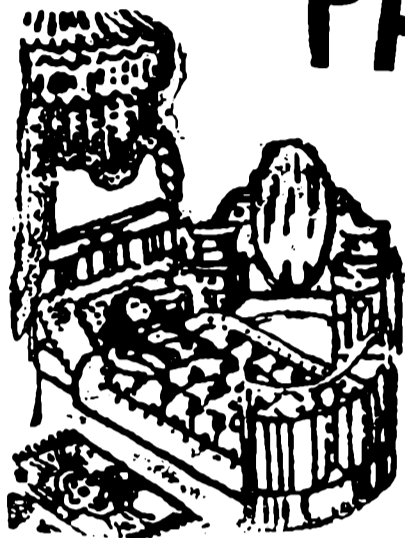
PAP

LEGJOBB

PAP

LEGOLCSÓBB

PAP

Kárpitosáru, vas-
és rézbutorgyár

SZŐNYEG, POKRÓC, FÜGGÖNY,

ágy- és asztalterítők, gyermekkocsik,
nyugszékek, leányszoba, előszoba
minden kivitelben kaphatók:

Gichner János

Budapest, VII., Erzsébet-körut 20.

Nagy katalógust postán bérmentve küldök

Minden **hétfőn**
reggel olvassa el a

REGGELI UJSÁG-ot

Friss, komoly és ötletes.

Ára 10 fillér.

Minden ujságárusnál kapható

Radius

Metro-Filmpalota

VI., Nagymező-utca 22-24. sz.

Telefon: 220-98.

REMÉNY

a legjobb zsidó itjusági folyóirat

A Kóser Szalámi és Füstölthúsárugyár rt.

értesíti a t. hittestvéreket, hogy fióküzletében

VI., Eötvös-utca 4. sz.

Telefon: Aut. 17-9-58.

a főtiszt. Rabbiság felügyelete alatt

כשר kóser házi étkezdét

létesített, ahonnan t. hittestvéreink naponként
friss és izletes ételeket kaphatnak, saját edénye-
ikben elvitetve, vagy általunk házhoz szállítva.

Tegyen kísérletet!

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

Harc az elnökség halmazása ellen

Az országos elnökség

A magyar zsidó felekezeti közéletnek már évek óta nem volt oly sok vizályt, visszavonást, személyeskedésig menő összeütközést okozó ügye, mint a mostan szőnyegre került országos elnöki kérdés. Arról van szó: ki legyen a kongresszusi izraelita hitközségi kerületi elnökök által választandó elnök, illetőleg az országos iroda elnöke, aki ilyen minőségben a magyar zsidó felekezet kongresszusi részének legelső képviselője és világi feje. S mivel egyházi szervezetünk nincs, ő képviseli tulajdonképen a zsidóságot kifelé.

Báró Kohner Adolf

Báró Kohner Adolf volt az utolsó hat évben az országos iroda elnöke. Aki tudja, milyen romok között hevert az ország leromlott állapota következtében az országos iroda és aki tudja, hogy milyen nehéz munkát igényelt az iroda munkaképessé tétele, az tisztelettel és az érdemnek járó nagybecsüléssel adózik az igazán nemeslelkű és kivételes egyéniségű bárónak a működéseért. Sajnálatos esetként kell regisztrálni, hogy báró Kohner Adolf a magyar zsidó felekezeti é-

letben érdemdús ősöknek méltó utódja, egészségi állapota miatt lemondott az elnökségről. Megírta a lemondó levelét, amelyet alkotmányszerűen dr. Endrei Henrik igazgatónak, a hatodik izr. községkerület alelnökének küldött be. A lemondás elfogadása, vagy el nem fogadása, a beállott helyzetből folyó intézkedések megtétele tulajdonképen a hatodik községkerület közgyűlésére tartoznak.

Hogyan kellett volna történni?

Normális körülmények mellett úgy kellett volna történni, hogy a községkerületi gyűlés összejöjjön, nem veszi tudomásul a báró lemondását, megkísérel mindent, hogy előkelő egyéniségét megtartsa a zsidó felekezeti közélet szolgálatában és azután, ha már mindezt megtették az illetékes körök, s nem sikerült, akkor előzetes tanácskozásokat folytatnak azokkal a férfiakkal, akik méltók arra, hogy kifelé reprezentálják az izraelita felekezetet és akkor a helyzet tisztázása után összeül a községkerület és tiszteletteljes méltósággal megválasztja a kongresszusi zsidóság vezérét.

Tulzott sietség az örökségnél

Nálunk ez nem így történt. Alig szivárgott ki a hír báró Kohner lemondásáról, legott meglepték a közvéleményt azzal a befejezett tényvel: „az országos elnök Stern Samu lesz, a Pesti Izr. Hitközség elnöke“. A hirt nem vették komolyan és nem is tartották ildomosnak, hogy róla beszéljenek. Mert az emberek nem szeretik azt, ha a halott még nincs eltemetve és a nevető örökös hirtelen felbukkan. Az örökös, ha okos, megvárja a temetést és legalább külsőleg gyászol és megvárja az alkalmas időt, hogy az ölébe pottyant örökség örömei élvezését megkezdje.

A pesti hitközségi elnökség dísze

Egy szép napon az emberek, a komolyak, a meggondoltak megdöbentek, amikor azt látták, hogy Stern Samunak valóban komoly szándéka, hogy a hitközségi elnökség mellett az országos elnökséget is megszerezze. Hogy úgy akar eljárni, mint Korach, akihez Mózes fájdalommal és megbotránkozással telten azt a kérdést intézi: nem elég-e neked a Levita kiválasztottság és a Kohenek jogait is akarod? Mindenki tudja, hogy Közép-Európában a Pesti Izr. Hitközség páratlanul álló nagyszerű közület, ennek a közületnek elnöksége nagy nimbuszt jelent. Stern Samu bebizonyította, hogy legnagyobb mértékben méltó az Izraelita Hitközség elnökségével járó diszre, bebizonyította tevékenységével, szorgalmával, komolyságával. Miért kellett tehát időnek előtte a felekezeti közületbe gyújtó anyagokat bedobni azzal, hogy a hitközségi elnökség mellé az országos elnökséget ambicionálja. Holott nem kellett prófétának lenni ahhoz, hogy az ember lássa,

hogy ez nem fog egészen simán menni.

A Sátán műve

De ebben a kérdésben ugyanaz történt, amit a Biblia mond el a Királyok könyvében. Sátán rábirta Dávid királyt, hogy számláltassa meg a népet a vallás parancsa ellen. Itt is akadt egy sátán, aki Stern Samuval elhitette, hogy ő már meg is számlálta az egész népet és egész Magyarországon nem akarnak mást országos elnöknek, mint Stern Samut. A sátán titokban keverte a mérget, Stern Samut izolálta, nem engedett senki se hozzája és mint amolyan középkori aranycsináló, állandóan hirdette, hogy megtalálta a bölcsesség követét, amellyel megalapozza Stern Samu országos elnökségének büszke palotáját. Pedig csak azt a nehéz követ találta meg, amely Arany János szerint repül, „s ki tudja, hol áll meg, kit hogyan talál meg“. Ki az a sátán? Báró Hatvany Bertalan, a magyar zsidó felekezeti közélet egyik nagy reménysége, úgy nevezte őt: magyar zsidóság rákfenéje. Ez a sátán „abrakadabra“ bűvészformuláival elbódítja a hiszékeny embereket.

Lederer Sándor esete

Ez a beugratás nem első eset, mert ez hozzátartozik az aranycsinálás alkimiájához. Vagy hét évvel ezelőtt beugratta a néhai Lederer Sándor elnököt, és megígérte neki, hogy megszerzi részére a felsőházi tagságot. Mert ő mindent tud, Bethlennél feketéznek, viszont a miniszterelnök nála sóletot eszik. És hogy dr. Hevesi Simon főrabbi se legyen megsértve, neki is ígért felsőházi tagságot. Oly nagy dérdurral hirdette azt, hogy ő neki módjában van felsőházi tagságot szerezni, hogy végre mindenki elhitte. És hogy azután milyen kínos meg-

lepetés érte mind a két férfiut, arról jobb nem beszélni. Röviden tehát az történt, hogy az Egyenlőség szerkesztője: Dr. Szabolcsi Lajos egyszerűen beugratta Stern Samut, a Pesti Izr. Hitközség elnökét abba, hogy a hitközségi elnökség levitása mellett vállalja az országos elnökség kohanitását.

A kettős elnökség összeférhetlensége

Arra a kérdésre pedig, vajjon miért is ne lehetne Stern Samu egyszersmind országos elnök is, röviden azzal kell válaszolni, hogy a jogászok szerint egyszerű összeférhetlenség forog fenn, nem-jogászok véleménye szerint mindenesetre állás-halmozás, amely a mai időben, amikor minél több embert kell bekapcsolni a felekezeti közéletbe, nem célirányos, sőt a felekezeti közélet etikája szempontjából nem is igazolható.

Ahogy Jom kippurkor imádkoznak

Mennyiben összeférhetetlen a két méltóság? Tegyük fel, hogy a Pesti Chevra Kadisának panasza van a Pesti Izr. Hitközség ellen és ebben az ügyben fordulnia kell az országos irodához. Ha a Pesti Izr. Hitközség elnöke egyszersmind az országos iroda elnöke, akkor saját maga lesz saját hitközsége ügyében bíró, mint az Uneszane Tokefben mondjuk: „ő tanu is, bíró is”. Tegyük fel, hogy a legközelebbi hitközség választásnál ismét megválasztják Stern Samut elnöknek. Az ellenzék megpeticionálja a választást és Stern Samu ügyében Stern Samu dönt. Lehetne e példákat sokkal szaporítani, de fölöslegesnek tartjuk, mert meg vagyunk győződve róla, hogy Stern Samu ezt épp úgy tudja, mint mindenki. Talán jobban és csak a sátán okozta, hogy oly dologba kezdett, ami

saját izlésével és meggyőződésével ellenkezik és talán abban a hiszenben volt, hogy az egész magyar zsidóság valóban csak őt akarja, s neki ennek következtében kötelessége vállalni az egyhangú mandátumot.

Obuda és Ujpest nem kér a kettős elnökségből

A fentebbiekben elmondottuk tehát, hogy mi okozta az országos elnökség körül a bonyodalmat. Te-kintélyes felekezeti emberek, a magyar zsidóság értékes tagjai aggodalmat táplálnak a hitközségi elnökség és az országos elnökség egy kézbe való egyesítése ellen. Nem kellett csak egy kis megmozdulás és kiderült, hogy a pesti hitközségi elnök félrevezetés oldozata. Előbb azt hirdették, hogy a hatodik községkerület egyéb hitközségei mind nem látják az összeférhetlenséget. Kiderült, hogy ez a hiedelem tévedésen alapszik. Óbuda és Ujpest hitközsége felszólítást intéztek az elnökhöz, hogy a felekezeti közélet érdekében álljon el tervétől.

Monstre-naggyülés

A Stern Samu kettős elnökségének ellenesei nagy pártban tömörültek és Buday-Goldberger Leót nyerték meg jelöltüknek. A jelölt Buday Goldberger most Párisban van, egynéhány nap múlva visszajön és akkor egy nyilvános nagygyűlésen fognak az aggodalmak kifejezésre jutni és elhangzani. Senkisé nem kívánja a harcot, senkisé vonja kétségbe a pesti hitközségi elnök elsőrendű kvalitásait, és azért mindenki csak a békét akarja.

A bűvészinast ki lehet dobni

A béke kizárólag Stern Samu kezében van letéve. Ő idézte elő, mint Goethe bűvészinasa a választási izgalmak szellemeit, de előnyö-

sebb helyzetben van, mint Goethe büvészinasa, mert ő igenis egy szavával megállíthatja a szellemek dúlását, legfeljebb kidobja a — büvészinast, aki őt a szellemidézésbe rántotta.

Tudják, hogy a lemondás nem vihető keresztül simán és ezért a kettős elnökség ellenesei úgy képzelik a kibontakozás útját, hogy, vagy elhalasztják a május 29.-re hirdett elnökválasztó gyűlést, vagy pedig mindkét párt egy olyan férfiban egyezik meg, aki nem exponálta magát semmiféle irányban.

Endrei Henrik dr.

Ilyen szempontból merült fel dr. Endrei Henriknek, a Chevra igazgatójának a neve. Sokan azt vallják, hogy a mai áldatlan helyzetben egyetlen megoldás volna, ha őt választanák meg az iroda elnökévé. Az ő neve fogalom, a mai felekezeti közéletben. Éveket töltött az országos iroda szolgálatában, ismeri a magyar zsidó felekezeti közjog minden csinját-binját, ideális zsidó lelkiületű férfiú. Nagy zsidó tudása van, a vállalt kötelességet szent felelősségérzettel teljesítené, működésével mindenütt nagy népszerűsége tett szert. Emellett konciliáns, szerény és puritán egyéniség.

El kell halasztani a választást

A béke előkészítéséhez időre volna szükség és azért nagyon fontos volna, hogyha a május 29.-ére kitűzött választói közgyűlést elhalasztanák. Erre vonatkozólag egy nyolcvan aláírással felirat ment az iroda elnökségéhez. Elsősorban azal érvelnek, hogy e napon van a *Hősök Napja* és így minden elnöknek otthon a helye. Fontos továbbá az, hogy ezen a napon Vázsonyi Vilmos emlékére ünnepélyt rendeznek a Hitközség és a községkerület sok választójának részvételével. A

kérelem aláírói között van sok felekezeti kiválóság, amilyenek: Vida Jenő, dr. Láng Lajos felsőházi tagok, Vázsonyi, Gál, Fábian képviselők, stb. Egyébként itt adjuk a beadvány másolatát:

Budapest, 1932, május hó 9.

Nagyságos

*dr. Endrei S. Henrik
igazgató, alelnök úrnak*

Budapest.

Alulírottak azon tiszteletteljes kérelemmel járulunk az Alelnök úr elé, hogy a folyó évi május hó 29.-ére egybehívott VI. községkerületi ülést elhalasztani sziveskedjék.

Kérésünk oka: Ugyanezen a napon van a zsidók halhatatlan emlékü nagy férfiának, Vázsonyi Vilmosnak halálzási évfordulója alkalmából tartandó ünnepély. — Ugyanezen a napon tartja az egész ország a hősök emlékünnepejét, amely emlékünnepen minden zsidónak megjelenni szinbéli, erkölcsi és hazafias kötelessége.

Nem tartanánk helyesnek, ha ugyanezen a napon a választási küzdelem zavarná a két ünnepély magasztosságát.

Igaz nagyrabecsüléssel :

Dr. Láng Lajos a főrendiház tagja
Vida Jenő, a főrendiház tagja
Dr. Vázsonyi János orsz. képviselő
Fábian Béla orsz. képviselő
Dr. Gál Jenő orsz. képviselő
Dr. Pfeiffer Ignác egyetemi tanár
Dr. Buday-Goldberger Leó
Dr. Marczali Henrik egyetemi tanár
Dr. Hajdu Marcell, a hitközség alelnöke
Dr. Vörösváry Miklós törv. biz. tag
Dr. Klár Zoltán igazgató-főorvos
Dr. Friedmann Ignác, m. kir. kormányfőtanácsos
Dr. Rosenák Miksa m. kir. egészségügyi főtanácsos
Dr. Schäffer Zsigmond ügyvéd
Dr. Várkonyi Kálmán törv. biz. tag
Gáspár Fülöp nagykereskedő
Nobel Károly képv. test. tag
Dembitz Gyula m. kir. kormányfőtan.
Dr. Hajdu Miklós szertartási előljáró h.

Jeremiás

Kecskeméti Lipót könyve

Három kötetben, közel 900 oldalon tárgyalja a mű a bibliai történetnek legtragikusabb korszakát: amidőn az utolsó judea-beli királyok alatt egyre fenyegetőbbben érlelődött valósággá Jeremiás próféta jóslata, amely a bűnbe merült nemzetnek a hazája elvesztését jelenti be. Felvonul előttünk a bibliai kor a maga vajúdásaival, belső és külső küzdelmeivel, s a tobzódó hullámok közül hatalmas szirtként kiemelkedik Jirmijahu Hanávi, kinek irói, profétai, s egyéni mivolta Kecskeméti könyvének minden szavában megszólal.

A magyar zsidó irodalomban még nem jelent meg hasonló kaliberű munka, már tendenciájánál fogva sem. Kecskeméti ugyanis a bibliakritika alapján áll, s ebből kiindulva sok olyat ír meg könyvében, ami a hagyományos felfogással ellenkezik. Ő tudatában is van szempontjai újszerűségének, s el van készülve arra, hogy kritikai álláspontja miatt a konzervativizmus ráviharoztatja majd adáz dühét. — Sajnos: e félelme alapatlannak fog bizonyulni. Erre bizonyíték az az incidens, amelyet ő maga is megemlít: 1899-ben munkája egy részét felajánlotta az IMIT-nek kiadásra, el is fogadta a társulat a munkát, de akkor egy politikai művihar keletkezett, s a könyv nem tudott megszületni. Az meg viszont megint politika volt, hogy a bibliakritikus Kecskeméti, 10 év előtt, amikor legjobban tombolt Lederer Sándor elnöksége idején a mű-konzervativság, megválasztották pesti rabbinak, a — Sulchan Aruch alapján. Ismétlem tehát: sajnos, a könyv nem fogja a méltó ellentmondást kiváltani, egyszerűen tudomásul veszik és napirendre térnek felette — politikából. Pedig, aki elmélyülést keres hitében, aki lelkébe be akarja sugároztatni a bibliai szellem fenségét, annak állandóan olvasnia kell ezt a fenkölt vonalvezetéses munkát, amelynek három kötete fényes tanubizonyyságot tesz dr.

Kecskeméti nagyváradi főrabbi nagy szorgalmáról, csodálatos ügybuzgóságáról, vallási igazságkereséséről és fascináó előadási képességéről.

Hogy fogalmat adjunk a könyv gazdag tartalmáról, ide iktatjuk a legfontosabb fejezetek címeit: Jeremiás irói egyénisége. Jeremiás prófétai egyénisége. Jeremiás egyénisége: az ember. A király és a próféta. Bábel hivatása. Álmokból rettenetbe. „Hazug“ próféták és igaz próféták. A vallás zsidósága. A jövő állama, stb.

Szemelvényül közöljük az ókori Asz-tarte-kultusz nyomán keletkezett erkölcsstelenségről szóló részletet:

Erkölcsei visszásságok

A polytheizmus a bűnök büne; de a nálánál apróbbakat is meglátja a próféta, és azok az apróbbak is elég nagyok arra, hogy aki a bűnösük, az a Juda, többé nem Adonáj népe, és hogy azt a Judát bűnhődésre kárhoztassa Adonáj, akár halálosra is. Jeremiásban is megszólal az erkölcsi ember-ideál néptribunja, csakúgy, mint az elődjeiben: aki szétnéz a piacon, gazdagok meg szegények világában, cedákára és chészedre jár-e az élet; meg be-benéz a házakba is, palotákba, kunyhókba, milyen a levegőjük, tiszta-e és nemes, amilyennek az ős-izraeli szellem akarja — és Jeremiás kritikája e részt éppen oly szigorú és bizonyára éppen olyan egyoldalú is, hamar haragosan általánosító, aminő az elődjeié volt. Fölijedhetünk némely vádakra, de meg is csittulhatunk, mert ahogyan bizonyos az, hogy a monotheizmus prófétaságának polgár-emberei, az ánávok, szent komolysággal vették az általános erkölcsnek minden követelését, éppoly bizonyosra vehetjük azt is, hogy Jeremiás a keveset fogja egyetememesre, amikor Juda lakosságát, vagy az általa támadott népréteget is, gazemberek bandájának mutatja be: hogy azokban a

körökben, vagy éppen végig Judában, csak „lopnak, gyilkolnak, házasságot törnek és hazugul esküsznek“. Az ilyen szó az erkölcsi kétségbeesés és inkább a prófétára jellemző, mint magára a közszellemre.

Különösen a házasságtörés fölhányásával nem tudnánk, mit kezdeni, ha azt nem tudnók, hogy mögötte a polytheizmus a maga teljességében, meg külön is, egyik egyéni eleme, az astartei naturizmus — ami aztán házasságtöréshez is vihetett, ha nem is a házasságtörésért, hanem egyenest a szentségért: hogy az az ölelkezés a természet életének, az istenek életének, volt a miszteriuma. A meglátás és a forma egészen a Hóseáé. A régebbi beszédek azt az astarteizmust panaszolják föl, de rá-rátérnek arra a későbbiek is — hanem, hogy olyankor a multat idézi meg a próféta, és maga is érzi, hogy a nép tiltakozhatik is a vád ellen. Ebből a háttérből való a szó, hogy Juda „minden magas halmon és minden zöldelő fa alatt leterülő rima“; nézd üzelmeidet a völgyben, értsd meg, mit

csináltál, te fürge kanca-teve, amely össze-visszázza útjait; te, a pusztasághoz szokott vadszamar, amely szenvedélye vágyában levegő után liheg, hogy az üződését ugyan ki gátolhatná meg? Akik keresik, nem kell érte fáradniok: amikor a hónapja van, „megtalálják“. Hiába, hogy a közszellem nem vállalja: „bűntelen vagyok ... nincs vétkem“; a próféta elutasítja a védekezését: „hogyan mondhatod, nem estem tisztátalanságba?“

A halálos katasztrófát leidező „házasságtörésben“ minden bizonnal több van a polytheizmusból, meg az astartei kultusból, mint a Tiz-ige tilalmának semmibe vevéséből: „Elszórom hát őket, mint elrebbenő polyvát a pusztaszelébe. Ez a te sorsod, kimért osztályod tőlem, úgymond Adónáj; mivelhogy megfelekedtél rólam és a hazugságban biztál. Föl is takarom én uszályodat az arcod fölé, hogy meglássák gyalázatod; házasságtöréseidet, nyerítéseidet, a te aljas rimánkodásodat a mezei halmokon, látam undokságaidat; jaj neked, Jeruzsálem, nem tisztulsz meg — még meddig?

Lów Immánuel az esztendő zsidó halottairól

Lów Immánuel szegedi főrabbi Mózes halálának az évfordulója alkalmából, minden esztendőben nagyszabású beszédben szokott megemlékezni az esztendő zsidó halottairól. Ezek a beszédek minden évben feltűnést idéznek elő nagy tájékozottságukkal és finom jellemábrázolásukkal. Lów Immánuel idei beszéde most jelent meg füzet alakjában és így is érdekes tájékoztatást nyújt.

Lów Immánuel megemlékezik, többek között Lesser Úryról, a híres német festőről, aki röviddel hetvenedik születésnapja előtt hunyt el. Ebből az alkalomból egész kis festészeti jellemzést ad Lesser Úryról, aki kezdetben csendes tájképeket festett, azután a főváros pezsgő, eleven életét vetette vászonra, majd nagyszabású bibliai képekre tért át. Lesser Úry ugyanolyan nagy megbecsülésre tett szert, mint a többi zsidó festő, így Camille Pissaro francia földön és Max Liebermann Németországban. Halála után a nemzeti képtár megrendezte műveinek gyűjteményes kiállítását. Az elmúlt esztendő zsi-

dó halottainak a sorában feltétlenül illik szólanı Belasco Dávidról, a színműíróról és színigazgatóról, aki angol bevándorlók fia volt, s a legnagyobb színházak mértékadó tekintélye lett.

Világraszóló nevet szerzett Schnitzler Artur, aki Magyarországból származott, az atyja Nagykanizsán lakott. Schnitzler Bécs írója volt, akinek képzeletét Bécs mosolvos báija sugallta. A nyelv művésze volt és a stílusé. A zsidósághoz való viszonyáról így nyilatkozott: **Megvallom, hogy hitbeli közönyöm ellenére, soha a keresztvizből nem kérnék. Még akkor sem, ha ilv álnoksággal a sémfaló korlátokat végleg leszerelhetném.**

Az elmúlt évben költözött el az élők sorából Berlinben Herrmann Dessau, a római császárság korának a kutatója. Alfred Lewandowsky, a szociális egészségügy nagy tudósa. Konstantinápolyban Cháim Naim Elnekawe, a Pasteur-intézet vezetője. Londonban Sir John Abraham Jacob Devilliers, térképszináló, a British Museum őre, aki szakértője volt

az angol kormánynak Venezuela, Brazília határkérdéseiben, Perugiában Angelo Olivetti, Mussolini munkatársa, a fascizmus elméletének kifejtője.

Az elmúlt évben vesztettük el Friedrich Gundolfot is, akinek műveit akaratlanul Georg Brandes munkáival vethetjük egybe. Még tárgyaik is sokszor azonosak — Caesar, Shakespeare, Goethe, de már a felfogás aránytalanul elmélyülőbb Gundolfnál. A politikusok közül örök nyugalomra tértek Salomo Weissberger, a román szenátus tagja, Sinder Lajos, a prágai parlament tagja, Kirschbaum Illés, a lengyel parlament tagja, Nissim Macliach, a török parlament tagja. Külön kell szólni Samuel Jechezkel Chajimról, aki a perzsa parlament zsidó tagja volt. Teheránban képviselte hitestvéreinket. A Népszövetségnél panaszt tett kormányára kzsidóüldözése ellen. A kor-

mány öt évig börtönben kizozta, végül meggyilkoltatta. Dániában tizenhét évig volt miniszter Eduard Brandes, Idaho állam kormányzója volt Móse Alexander, a bádeni zsidók főtanácsának volt elnöke David Mayer, a török legfelsőbb bíróság tagja volt Nissim Efendi Baresak.

Az elmúlt évben költözött el az élők sorából Paul M. Warburg, aki az Egyesült Államok híres bankjának, a Federal Reserve Banknak a megteremtője. Egy hamburgi nagy bankház kiváló sarja volt és összeköttetést létesített szülőföldje és új hazája között. Ugyancsak pihenőre tértek a felekezettünkől Julius Goldschmidt, a frankfurti múzeumok bőkezű támogatója, Charles Solomon, a johannesburgi híres zsidó, aki vagyonának egy harmadát Palesztina céljaira hagyta, Joel Solomon Barnato, a londoni gyémánt- király és Nathan Frank milliomos.

Nemzetközi front

az antiszemitizmus ellen!

Az olasz zsidóság körében nagyon jelentős mozgalom indult meg, amelynek célja, hogy a Népszövetség égisze alatt nemzetközi egyezményt létesítsen az antiszemitizmus ellen. Mindazon államoknak, amelyek az egyezménybe belépnek, kötelezniök kell magukat arra, hogy törvényhozásilag lépnek fel az antiszemita kilengések és a zsidógyűlölet minden formája ellen.

Az egyezmény gondolatát T d e s c h i Guidó dr. római egyetemi tanár vetette fel, aki európaszerte ismert kiváló jogtudós. A római zsidó távirati iroda szerkesztője beszélt a professzorral, aki erről az egyezményről a következő érdekes nyilatkozatot tette:

— A különböző országokban érvényben levő törvények — mint számos példa igazolja — elégteleneknek bizonyultak a zsidók élete és vagyona ellen intézett támadások elhárítására. Ez csak egy speciális törvénnyel érhető el, amelyet a nagyhatalmak nemzetközi egyezménye szentesít. Az ilyen nemzetközi törvényhozásra több példa

volt: több pápa hozott törvényt a zsidóüldözések ellen, így IV. Innocent, aki az antiszemitákat kiközösítéssel és vagyonelkobzással fenyegette meg. Hasonló szellemű dekrétumokat adott ki X. Gergely és Pál pápa. IV. Kasimir lengyel király halállal büntette azokat, akik a zsidókat kizozták.

— A szovjetről lehet bárkinek bármilyen véleménye, az azonban bizonyos, hogy Oroszországban, ahol a szovjet az antiszemita kilengéseket ellenforradalmi cselekményeknek tekinti, az antiszemita heccetek teljesen megszűntek. Az európai államok nyugodtan minősíthetik államellenes cselekedetnek az antiszemita ténykedéseket, amelyek valóban aláássák az állam szilárdságát befelé és a tekintélyét kifelé.

Egyébként a nemzetközi egyezmény megalakítására irányuló mozgalom sokfelé keltett már visszhangot, így különösen Angliában, ahol egy nagyon erős és tekintélyes jogvédelméről. Ennek a szervezetnek vezetésében sok kimagasló személyiség között Sir Herbert Samuel, a jelenlegi belügyminiszter is helyet foglal.

SZOMBAT**OLVASOM,...****NEM OLVASOM...****Nem olvasom**

A hitközség már rég elköltötte a Lederer Sándor elnöklete alatt felvett egymillió dolláros kölcsönt. Ebből épült fel, többek között, a Hősök Temploma és a Kulturház, amelyekre már csak a közreműködők emlékét őrző aranybetűs márványtáblákat kell felszögezni. Erre is rövidesen sor kerül, de a márványtábláról valószínűleg hiányozni fog két név, az egykori elnök és elnökhelyettes, Lederer Sándor és Ehrlich G. Gusztáv neve, akik pedig igazán kiérdemelték a márványtábla szerény halhatatlanságát a dollárkölcsön megszerzésével. Míg arról folyik a vita, hogy kinek a neve kerüljön, illetve ne kerüljön fel a márványtáblára, meg lehet tárgyilagosan állapítani, hogy a Kulturpalota egyáltalán nem felel meg a kitűzött célnak. A könyvtártermek sem elhelyezésüknél, sem nyirkos levegőjükénél fogva nem valók könyvtárnak; a még mindig üres muzeum helyiségei sem megfelelőek; a Goldmark-teremről viszont az utolsó bankettnél derült ki, hogy nem túl szerencsés építmény. Kérdés, ki viseli e rosszul sikerült építkezésekért a felelősséget? Valószínűleg a régi vezetők. Mert ha ők nem szerzik meg annak idején a dollárkölcsönt, akkor utódaik nem építkezhettek volna, se jól, se rosszul. Ez ugyebár logikus? Az ódiumot tehát ők viselik, legalább is annyiban, hogy nem kerül nevük a márványtáblára.

Olvasom

A Magyar Zsidó Szemle legújabb füzetében tanúság mellett, hogy a gazdasági szempont döntően fontos szerepet játszik egész életünkben. Nevezett tudományos folyóirat ugyanis neológ elveket és — orthodox cégeket hirdet.

Nem olvasom

Gonda Illés biztosítási igazgató temetése után történt. Az egyik felekezeti chewra-alkalmazott odamegy az egyik szónokhoz és gratulál neki az ismert héber szavakkal: „devorim hajoczim min halév nichnoszim halév (szavak, amelyek szivből jönnek, szivre hatnak). A meggratulált kicsit feszeng, a héber szavak hallatára, azt hiszi, hogy a zsidó most valami varázsszóval megátkozta, lévén ő: A. I. a biztosítási szakma egyik jelese és elkeseredett — fajvédő.

Olvasom

A budapesti orthodox hitközség május 15-i választásán a három idősebb Freudiger a választmány, a három fiatalabb a képviselőtestület tagja lett. Ez helyes politika, és becsületes eljárás. A zsidó közületben szereplők ne kezdjék meg mindjárt, mint előljárók, s ne bukkanjanak föl a felekezet láthatárán, mint meteorok, amelyekről senki sem tudja: honnan jöttek, s hová jutnak.

Nem olvasom

Zemplénricse kis hitközségében, amelynek fejedelmi pártfogója és szülöttje Zukor Adolf, a filmkirály, a multkor

zsoltárokat mondtak a patrónusért. Nem egészségéért könyörögtek, hanem egyik vállalkozásának sikeréért. A tehilmondásra az amerikai milliomos egyik európai keresztény megbízottja kérte fel a hitközséget, bizonyságául annak, hogy bajban elfogadjuk bármilyen felekezetű Isten segítségét.

Olvason

A legnagyobb new-yorki reform-temp'omban Stephen Wise hitshónok Einstein relativitási elméletéről beszélt nagy hatással. A legutóbb tartott női istentiszteleten a Dohány uccai templomban is szép fizikai értekezés hangzott el a szószékről. Hogy azonban a relativitás meglegyen: minchát imádkoztak, de csak látszólag, mert valójában a muszafhoz való kedusát recitálták. Minchához muszaf-kcdusa — ez igazán nem reform, mert a reformerek ezt csak — jomkipurkor csinálják.

Olvason

A német rádió vezetősége egy előadás-sorozat keretében vitaestélyt rendezett az antiszemitizmusról. A vitában Borck rendőrőrnagy, porosz nemzetgyűlési képviselő és dr. Oppeln-Bronikovszky vettek részt. Dr. Oppeln fejtegetései abból a tétből indultak ki, hogy a zsidóság a német nemzetben nem képez fajilag és kultúra tekintetében különálló, zárt egységet. Borck őrnagy viszont az ellenkezőjét vitatta, azt állítván, hogy a zsidó kevérfaj, amely azonban évezredek óta megtartotta faji egységét, mióta szétszóródott a népek közzé. A vita további során kiderült, hogy kár volt ezt a vitát éppen a rádióban megrendezni. Dr. Oppeln tudományosan, tárgyilagosan és minden szót mérlegelve beszélt. Borck ellenben a népgyűlési szónok tömegsikerre pályázó, szenvedélyes és tudományos vitánál teljesen szokatlan hangját használta. Előadásában rengeteg helyt nem

álló megállapítást tett. Így többek közt ezt is mondotta: „A zsidó vallás kimondottan keresztényellenes, sőt, kereszténygyűlölő.“ Persze meg sem kísérelte, hogy ezt a felelőtlen és antiszemita áltudósok által annyira elcsépelet állítást bizonyítsa. A vita így természetesen elfajult és Borck kijelentései a zsidó rádióhallgatók körében kinos megütközést keltettek. A vita során Borck súlyosan sértő módon nyilatkozott a zsidó katonákról is, amelynek következtében a zsidó frontkatonák szövetsége tiltakozó nyilatkozatot tett közzé a lapokban.

Nem olvasom

A Zsidó Múzeum örének Dombováry Géza van kiszemelve. Új állásához csak családi kvalifikációja van, amit úgy kell érteni, hogy előbbi családi neve „Schulhof“ volt, márpedig a régi Schulhof-ban (azaz a templom-udvarban) volt muzeális vonatkozás. Ezzel szemben a Magyar Tudományos Akadémia héber könyvtárának örévé Bettelheim Sámuel publicistát, a zsidó Pozsony kitűnő történetíróját nevezte ki. Nála szakavatottabb embert valóban nem is találhatott az Akadémia. Nem-e különös, hogy a keresztények ki tudják szemelni a héber könyvtár vezetésére alkalmas zsidó-embert, a zsidók maguk pedig nem. Azt hiszem ugyanis, hogy a shakespearai mondás: „The right man on the right place“ (a kellő ember a kellő helyre) nem jelenti azt, hogy a zsidó múzeum élére — muzeumba való zsidó kell.

Olvason

Zágon Dezső, a jeles publicista cikkét az egyik nagyváradi lapban. Ime egy részlet az érdekes cikkből:

„Sok papot ismerek én ebben a vármegyében. Katholikust, protestánst, zsidót egyaránt és amikor időnkint meglátogattam őket, mindig a tisztelet, a hodo-

zeti életben szerzett nagy érdemeit. A szeretetteljes üdvözlésekért dr. Steiner Gyula meghatott hangon mondott köszönetet. A bankett, amelyen a VII. kerületi nőegylet tagjai virágokkal halmozták el az ünnepeltet, a legjobb hangulaban éjfélig tartott.

MAGYAR EGYETEMI MAGÁNTANÁR ELŐADÁSA GENFBEN. Ugyanabban az egyesületben, ahol legutóbb gróf Apponyi Albert tartott előadást, szerdán este újból magyar ember, dr. Ledermann László, a genfi egyetem magántanára, Ledermann Mór fia, tartott előadást a Népszövetség gazdasági tevékenységének történetéről. Ledermann tanár, aki a genfi közép-európai tudományos központ főtitkára, előadásában mindenekelőtt azokat a tényezőket sorolta fel, amelyek a világháború befejezésekor a megalakítandó Népszövetséget a világgazdaság reorganizációja körül fontos funkciókkal akarták felruházni. Előadásának dokumentumokkal gazdagon alátámasztott történelmi részeiben dr. Ledermann a Népszövetség gazdasági tevékenységét ismertette.

A STATUSQUO ZSIDÓSÁG ORSZÁGOS NAGYGYŰLÉSE. Hétfőn, május 16-án délelőtt kezdődik meg Budapesten a Chevra Kadisa erzsébetköruti székházában a statusquo zsidóság országos szövetségének évi rendes nagygyűlése. A nagygyűlésen dr. Fejér Ferenc országos világi elnök és dr. Bernstein Béla országos egyházi elnök fognak elnökölni.

A BUDAPESTI V. IZR. NŐEGYLET május 5-én tartotta XXIII. rendes közgyűlését a Lipótvárosi Társaskör nagytermében, amely erre az alkalomra zsúfolásig megtelt vendégekkel és tagokkal. Eichbaum Mórné elnökasszony üdvözlő beszéde után, amelyben hálával adózott az egyesület jótévedőinek és azoknak a munkatársaknak, akiknek önzetlen szeretetmunkája nyomán annyi könny szárad, annyi fájdalom enyhül, felkérte dr. Rózsa Ignác titkárt, hogy számoljon be az 1931. év egyesületi életről. A titkári jelentésekből megtudjuk, hogy az egyesület pénzsegélyekre 9000 pengőt adott,

fenntartott egy népkonyhát, amelyben a nyolchónapi szezon alatt 28.800 adag ebédet fogyasztottak, ennek költsége a természetbeni adományokon kívül 6600 P, felruháztak 300 gyermeket teljesen új és 150 felnőttet viselt ruhával és új anyaggal. Erre a természetbeni adományokon kívül 1600 P-t költöttek. A titkári jelentéshez dr. Baracs Marcelné a MINOSZ elnöke és dr. Weisz Sámuel rabbi szóltak hozzá, méltatva azt a nagyszerű jótékony munkát, amelyet az egyesület a nehéz időkben végez. Az elnök figyelmébe ajánlotta a közgyűlés tagjainak dr. Rózsa Ignác: A szegény zsidó leányok és A gazdag zsidó leányok címen könyvpiacra kerülő munkáját, amelynek bruttó jövedelméből 50 százalék illeti meg a Szegény Zsidó Leányok Kiházasítási alapját.

AZ ORSZÁGOS RABBIEGYESÜLET közli tagjaival, hogy az állami korpótlékok emelkedése 1932 július 1-től 1933 június végéig szünetel, hasonlóképen halasztást szenved az első korpótlék folyósítása is; a folyamatban levő korpótlékok összege 10 százalékkal csökken. A családi pótlék gyermek után havi 12 P, feleség után 6 P, egyéb családtagok után (keresetképtelen szülők, árva unoka, stb.) havi 12 P lesz. Felhivatnak mindazon rabbik, kiknek felesége az állammal, vagy azzal viszonyos hatóságoknál hivatalos szolgálathban áll, vagy nyugellátásban részesül, hogy ezen körülményt az Országos Izr. Iroda elnökségénél folyó évi május 23-ig az alkalmazás pontos megjelölésével írásban bejelenteni sziveskedjenek. **Az ORE elnöksége**

A FRANCIA VÁLASZTÁSOK ÉS A ZSIDÓSÁG. A most lezajlott francia választások során a különböző pártok listáján 25 zsidó hitű jelölt szerepelt. A választás első menetében három zsidó került be a parlamentbe: Leon Blum, a szocialista párt vezetője, Leon Mayer volt miniszter és Le Havre polgármestere, végül Henry Torres, a híres védőügyvéd, aki legutóbb a Schwartzbart-ügyben védte a vádlottat.

Ülőbutorok tisztítása lebontás nélkül, felelősséggel,
„KIRÁLY” VEGETISZTIÓ

festő és gőzmosógár. Függönyök, szőnyegek tisztítás esetén nyáron **í n g y e n e s m e g ó v á s b a n** részesülnek.

Budapest, IV., Magyar-utca 3. ~ Telefon: 85-1-29.

VII., Király-utca 15. ~ Tel.: J. 31-3-35.

Gyár: VI., Hajdu-u. 12-14. ~ Tel.: 93-1-95, 90-2-97.

TAUBER ÁRON

משך kóser mészárszéke

BUDAPEST, VII., DOB-UCCA 10. SZ.

Telefon: J. 422-83.

A pesti izr. nitk. Rabbiságának felügyelete alatt. Elsőrendű cukorgyári hizlalásból származó marha-, borjú- és birkahusok. Vágott baromfi árusítás! Rendelések házhoz szállíttatnak.

30 év óta fennálló üzletemet Kertész-utca 43. sz. alól **VI. Király-utca 58. alá helyeztem át.**

Telefon: Automata 24-0-85.

Seidner Lipót

Posztó, divatszövet és szabókellékek áruháza. Billiárd, játékasztal és íróasztal posztók. Ebédlőasztal, padló- és dekoráció filcek.

KUFFLER ÉTTEREM

Elismert
kóser
házikoszt

1902. ÓTA FENNÁLL. Egy teremmel kibővítve, újonnan átalakítva.

VI., Vilmos császár-ut 39. (Hajós-utca sarkán)

Menürendszer délben, este.

SIREMLÉKEK

bel és külföldi márványokból legolcsóbb árban részletfizetésre is kaphatók. ~ Tervrajzok díjtalanul.

EICHBAUM MOR

sírkőgyáros

BUDAPEST, V., POZSONYI-UT 1-3

TELEFON; 245-74.

FAVORIT

ruhafestő és vegy-
tisztító és gőzmo-
só üzem

BUDAPEST, Paulay Ede-u. 51

Szombaton zárva.

**Angol, francia uridivat fehér-
nemű és kalapkülönlegességek**

SCHULCZER és SCHWIMMER

Budapest, VI., Andrassy-ut 47. Telefon: 14-5-99.

SIDOL

fém, ablak és márvány
tisztítására a legalkal-
masabb

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. KENÉZ-KURLÁNDER EDE, Budapest, VI. gr. Zichy Jenő u. 43.
Telefon: Aut. 27-1-35. — Az előfizetés ára egész évre 30 pengő, egyszerű papíron 20 pengő.

Neufeld Zoltán (PANNONIA) nyomda, Budapest, VII. Rombach u. 8. — Telefon: József. 2-3-09.